

„Psychofarmakologia kliniczna” – redakcja naukowa: Janusz Rybakowski

“Clinical Psychopharmacology” – scientific editing: Janusz Rybakowski

Polski Zakład Wydawnictw Lekarskich w 2022 r. wydał książkę wyjątkową, jakiej w tym wieku jeszcze na polskim rynku wydawniczym nie było – „Psychofarmakologię kliniczną” pod redakcją naukową prof. dr. hab. med. Janusza Rybakowskiego. Do współpracy zaproszono wybitnych polskich psychiatrów, specjalistów farmakologów i neurobiologów.

W pierwszym rozdziale Janusz Rybakowski przedstawił rys historyczny psychofarmakologii klinicznej. Autor omówił narodziny i rozwój psychofarmakologii rozumianej jako dziedzina wiedzy zajmująca się stosowaniem środków farmakologicznych w leczeniu objawów psychopatologicznych. Psychofarmakologia sensu *stricto* – jak pisze autor – liczy właściwie ok. 70 lat, ale to właśnie ona całkowicie odmieniła psychiatrię, pozwalając na „reorientację paradygmatu terapeutycznego psychiatrii i upodabniając ją do innych dziedzin medycyny”. Redaktor Janusz Rybakowski przedstawia systematycznie dzieje narodzin leczenia psychotropowego oraz rozwój leków z poszczególnych grup – przeciwdepresyjnych, przeciwpsychotycznych, anksjolitycznych, normotymicznych, prokognitywnych. W obszernym wstępie czytelnik może się zapoznać z podstawami autonomii funkcjonalnej mózgu (rozdział autorstwa Marii Kossut) oraz z zarysem neurochemii ośrodkowego układu nerwowego (autorem tej części jest Piotr Maciejak).

Jerzy Samochowiec omówił zasady nomenklatury leków psychotropowych (aktualne oraz oparte na neuronauce). W kolejnych rozdziałach czytelnik znajdzie informacje o lekach z poszczególnych grup: przeciwpsychotycznych (autorzy: Marcin Siwek i Krzysztof Wojtasik-Bakalarz), przeciwdepresyjnych (Piotr Gałecki i Katarzyna Bliźniewska-Kowalska), normotymicznych (Janusz Rybakowski), prokognitywnych (Jakub Kaźmierski i Radosław Magierski), anksjolitycznych i nasennych (Adam Wichniak), stymulujących (Adam Wichniak i Aleksandra Wierzbicka) oraz lekach stosowanych w uzależnieniach (Bogusław Habrat). Szczególną uwagę zwraca podrozdział autorstwa Janusza Rybakowskiego poświęcony lekom o działaniu psychotropowym, w którym omówiono stosowanie w psychiatrii środków psychodelicznych. W ostatnim rozdziale tej części Tomasz Szafranski przybliży czytelnikowi ważny temat badań klinicznych nad lekami psychotropowymi. Przedstawia definicje i zasady (w tym etyczne), charakteryzuje specyfikę prowadzenia takich badań, proces rejestracji nowych leków, a także analizuje wybrane problemy dotyczące tych procesów.

Druga część opracowania nosi tytuł „Farmakoterapia wybranych jednostek psychiatrycznych”. W poszczególnych rozdziałach omówiono dokładnie farmakoterapię: schizofrenii (rozdz. 14 autorstwa Marka Jaremy), choroby afektywnej dwubiegunowej (rozdz. 15 – Janusz Rybakowski), depresji (rozdz. 16 – Piotr Gałecki i Katarzyna Bliźniewska-Kowalska), zaburzeń ze spektrum autyzmu (rozdz. 17 – Filip Rybakowski), zespołu obsesyjno-kompulsyjnego (Piotr Gałecki), zespołów lękowych (Sławomir Murawiec i Piotr Gałecki) i zespołów stresowych (Janusz Heitzman) (rozdz. 18–20), ADHD u dzieci i dorosłych (rozdz. 21 autorstwa Tomasza Wolańczyka), zespołów otępiennych (rozdz. 22 – Tomasz Sobów), uzależnienia od alkoholu (rozdz. 23 – Marcin Wojnar), zaburzeń używania substancji/uzależnień od wybranych substancji innych niż alkohol oraz farmakoterapię tzw. nalogów behawioralnych (rozdz. 24 i 25 autorstwa Bogusława Habrata), zaburzeń odżywiania (rozdz. 26 – Katarzyna Kucharska i Dariusz Włodarek), zaburzeń seksualnych (rozdz. 27 – Marek Krzystanek), zaburzeń snu (rozdz. 28 – Adam Wichniak i Aleksandra Wierzbicka). W ostatnim rozdziale tej części Marek Krzystanek przybliży czytelnikowi bardzo kontrowersyjne i ciekawe zagadnienie farmakologicznych prób leczenia zaburzeń osobowości.

Autorzy poszczególnych rozdziałów – wybitni specjaliści – poruszają również temat rozpoznawania (nowych kryteriów diagnostycznych) i teoretycznych modeli patogenetycznych danych jednostek chorobowych oraz omawiają rolę psychoterapii w leczeniu zaburzeń psychicznych.

Część trzecia obejmuje zagadnienia specjalne dotyczące leczenia psychofarmakologicznego w XXI w. W pierwszym rozdziale tej części przedstawiono jakże istotne współcześnie i ciągle rozwijające się zagadnienie farmakogenetyki leków psychotropowych. Autorki Joanna Pawlak i Monika Dmiatrak-Węglarz omawiają znaczenie farmakogenetyki w praktyce klinicznej i prezentują najnowsze dane dotyczące poszczególnych grup leków psychotropowych. Kolejne zagadnienia specjalne to

psychofarmakoterapia pacjentów w wieku dziecięco-młodzieżowym (Agnieszka Słopeń, Barbara Remberk), w wieku podeszłym (Tomasz Sobów), w okresie ciąży (Dominika Dudek) oraz w chorobach somatycznych (Jan Jaracz). Bardzo ważnymi zagadnieniami w praktyce klinicznej są leczenie skojarzone (polifarmakoterapia) z zastosowaniem leków psychotropowych, które omówił Redaktor tego kompendium w kolejnych rozdziałach, oraz łączenie leczenia psychotropowego z terapią elektrowstrząsową (Łukasz Święcicki). Z kolei Dominika Dudek i Anna Wasik poruszyły kwestię przestrzegania przez pacjenta zaleceń w zakresie leczenia psychofarmakologicznego (*adherence*).

„Psychofarmakologia kliniczna” to prawie 900 stron aktualnej wiedzy o leczeniu farmakologicznym objawów psychopatologicznych, którą podzielili się wybitni specjaliści w dziedzinie psychofarmakoterapii. Książka jest skierowana do lekarzy specjalistów, a także osób przygotowujących się do egzaminu specjalizacyjnego w zakresie psychiatrii, neurologii, seksuologii oraz pracujących z pacjentami wymagającymi leczenia psychofarmakologicznego.

*Dr hab. med. Dorota Łojko
Klinika Psychiatrii Dorosłych, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu
e-mail: lojko@ump.edu.pl*